

TERMOMODERNIZACJI BUDYNKÓW ZABYTKOWYCH CZ.2

Jest taka sama jak pozostałych budynków,
z drobną różnicą....

Jerzy Żurawski

**Dolnośląska Agencja
Energii i Środowiska**

sape

Plan wystąpienia

Część 1.

- Zagadnienia prawne termomodernizacji budynków zabytkowych
  - Dyrektywa EPBD
  - Ustawa termomodernizacyjna
  - Ustawa Prawo budowlane
- Organizacja procesu termomodernizacji budynków zabytkowych
  - Ustawa o ochronie zabytków
  - Zalecenia konserwatorskie
- Technologie cz.1
  - Mokre ściany
  - Wnęki podokienne
  - Ocieplenie budynków pod nadzorem konserwatorskim od zewnątrz
  - Odtwarzanie detali
  - Ocieplanie budynków pod nadzorem konserwatorskim od wewnątrz i od zewnątrz
  - Ocieplanie budynków pod nadzorem konserwatorskim od wewnątrz
- Przykłady

Plan wystąpienia

- Część 2.
- Zagadnienia prawne termomodernizacji budynków zabytkowych –podsumowanie cz. 1
    - Ustawa termomodernizacyjna
    - Ustawa o ochronie zabytków
  - Wykonanie audytu remontowego:
    - Omówienie przykładowego budynku zabytkowego przed termomodernizacją
    - Zalecenia konserwatorskie dla budynku przykładowego
  - Proponowane ulepszenia
    - Ocieplanie budynków pod nadzorem konserwatorskim od wewnątrz i od zewnątrz- podsumowanie
    - Termorenowacja płyt balkonowych
    - Stolarka budowlana w budynkach zabytkowych
    - Budowlane ulepszenia remontowe: remont klatki schodowej, konstrukcji dachu , osuszenie ścian fundamentowych
  - Instalacje grzewcze w mieszkaniowych budynkach zabytkowych
    - Kotły gazowe budynkowe i mieszkaniowe w budynkach zabytkowych
    - Pompy ciepła w budynkach zabytkowych
    - Układy hybrydowe w budynkach zabytkowych
  - Instalacje wentylacyjne w mieszkaniowych budynkach zabytkowych
    - Naturalna w budynkach zabytkowych
    - Mechaniczna w budynkach zabytkowych
    - Wentylacja hybrydowa w budynkach zabytkowych
  - Wykonanie przykładowego audytu remontowego – podsumowanie

W seminarium wezmą udział jako wykładowcy:

1. Krzysztof Szymański - DAEŚ
2. Marek Klenk – JMA Partner
3. Łukasz Sajewicz - Viessmann
4. Tomasz Kusiak - KingSpan
5. Janusz Gluza - Siegenia
6. Jerzy Żurawski - DAEŚ

TERMOMODERNIZACJA BUDYNKÓW ZABYTKOWYCH CZ.1 PRZYPOMNIENIE

Jest taka sama jak pozostałych budynków,
z drobną różnicą....

Jerzy Żurawski

**Dolnośląska Agencja
Energii i Środowiska**

sape

WYMAGANIA PRAWNE A GŁĘBOKA TERMOMODERNIZACJA.

Zgodnie z Dyrektywą UE 2018/844 z dnia 30 maja 2018 r. **państwa członkowskie powinny wspierać te modernizacje poprawiające charakterystykę energetyczną istniejących budynków**, które **przyczyniają się do tworzenia zdrowego środowiska również w pomieszczeniach.**

W długoterminowych strategiach renowacji każde państwo członkowskie **ustali plan działania długoterminowego zakładającego do 2050 r. zredukowanie emisji gazów cieplarnianych w Unii Europ. o 80–95 % w porównaniu z 1990 r., przez zapewnienie:**

- **wysokiej efektywności energetycznej,**
- **dekarbonizacji krajowych zasobów budowlanych,**
  - ✓ Oznacza to ograniczenie zużycia energii konsumowanej przez budynki o 50-60 proc. i niemal całkowitą redukcję emisji gazów cieplarnianych.
- **oraz przekształcenia istniejących budynków w budynki o niemal zerowym zużyciu energii.**

Najmniejsza część budynków po renowacji to obiekty wybudowane przed 1945 rokiem, czyli te, które są najbardziej energochłonne, cechują się najwyższym wskaźnikiem zapotrzebowania na energię końcową.

W takich budynkach występuje wiele barier, które często mogą uniemożliwiać przeprowadzanie kompleksowej termomodernizacji. **Można do nich zaliczyć barierę finansową właścicieli obiektów oraz opiekę konserwatorską nad zabytkowymi budynkami, która najczęściej ogranicza się do artykułowania zaleceń konserwatorskich.**

Przewidywany procent budynków poddanych termomodernizacji do 2020 r.

Okres budowy	Procent obiektów poddanych termomodernizacji
do 1945	9%
1946 - 1966	13%
1967 – 1985	19%
1986 – 1992	17%
1993 – 2002	10%
2002 – 2020	Nowe budynki wznoszone z uwzględnieniem obowiązujących standardów efektywności energetycznej

USTAWA TERMOMODERNIZACYJNA PRZEDSIĘWZIĘCIE REMONTOWE

USTAWA z dnia 21 listopada 2008 r.
o wspieraniu termomodernizacji i remontów

Przedsięwzięcia remontowe

Art. 6. 1. Przedmiotem przedsięwzięcia remontowego, może być **wyłącznie budynek wielorodzinny**, którego **użytkowanie rozpoczęto przed dniem 14 sierpnia 1961 r.**

Dla przedsięwzięcia związane z termomodernizacją, których przedmiotem jest:

a) remont budynków wielorodzinnych,

b) wymiana w budynkach wielorodzinnych okien lub remont balkonów, nawet jeśli służą one do wyłącznego użytku właścicieli lokali,

c) przebudowa budynków wielorodzinnych, w wyniku której następuje ich ulepszenie,

d) wyposażenie budynków wielorodzinnych w instalacje i urządzenia wymagane dla oddawanych do użytkowania budynków mieszkalnych, zgodnie z przepisami techniczno-budowlanymi

Wysokość premii remontowej stanowi 15% kosztów przedsięwzięcia remontowego.

Remont - należy przez to rozumieć wykonywanie w istniejącym obiekcie budowlanym robót budowlanych polegających **na odtworzeniu stanu pierwotnego**, a niestanowiących bieżącej konserwacji, przy czym dopuszcza się stosowanie wyrobów budowlanych innych niż użyto w stanie pierwotnym.

Przebudowa - należy przez to rozumieć wykonywanie robót budowlanych, w wyniku których następuje **zmiana parametrów użytkowych lub technicznych istniejącego obiektu** budowlanego, z wyjątkiem charakterystycznych parametrów, jak: kubatura, powierzchnia zabudowy, wysokość, długość, szerokość bądź liczba kondygnacji.

Utrzymanie (konserwacja) to zespół działań zapobiegających i innych podejmowanych po to aby umożliwić spełnianie przez obiekt przypisanych mu funkcji przez okres użytkowania, takich jak: drobne naprawy, czyszczenie, roboty malarskie a także wymianę niektórych części konstrukcji. Do bieżącego utrzymania konstrukcji nie zalicza się remontu, czyli robót budowlanych polegających na odtworzeniu stanu pierwotnego po upływie projektowanego okresu użytkowania konstrukcji, budynku.

Premia remontowa

Art. 7. 1. Inwestorowi przysługuje premia na spłatę części kredytu zaciągniętego na realizację przedsięwzięcia remontowego, zwana dalej „premią remontową”, jeżeli:

1) w wyniku realizacji tego przedsięwzięcia nastąpi zmniejszenie rocznego zapotrzebowania na energię dostarczaną do budynku wielorodzinnego na potrzeby ogrzewania i podgrzewania wody użytkowej co najmniej o 10%, z zastrzeżeniem ust. 2 i ust. 3 pkt 1 i 2, i

2) wskaźnik kosztu tego przedsięwzięcia jest nie niższy niż 0,05 i nie wyższy niż 0,70, z zastrzeżeniem ust. 3 pkt 3. Maksymalny kredyt z premią wynosić może 3250 zł/m²

1a. Premia remontowa przysługuje, jeżeli kwota kredytu, o którym mowa w ust. 1, stanowi co najmniej 50% kosztów przedsięwzięcia remontowego.

2. Jeżeli wskaźnik kosztu przedsięwzięcia remontowego przekracza 0,3, warunkiem uzyskania premii remontowej jest zmniejszenie rocznego zapotrzebowania na energię, o którym mowa w art. 2 pkt 2 lit. a, co najmniej o 25%.

Premia remontowa

Art. 9. 1. Wysokość premii remontowej stanowi 15% kosztów przedsięwzięcia remontowego.

Art. 9a. 1. Wysokość premii remontowej stanowi 50% kosztów przedsięwzięcia remontowego, jeżeli łącznie spełnione są następujące warunki:

- 1) inwestorem jest gmina lub spółka prawa handlowego, której wszystkie udziały albo akcje należą do gminy;
- 2) wszystkie lokale mieszkalne znajdujące się w budynku wchodzi w skład mieszkaniowego zasobu gminy;
- 3) budynek znajduje się na obszarze, na którym obowiązują przepisy wydane na podstawie art. 96 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2019 r. poz. 1396, z późn. zm.5));

POŚ:

Art.96.1. Sejmik województwa może, w drodze uchwały, w celu zapobieżenia negatywnemu oddziaływaniu na zdrowie ludzi lub na środowisko, wprowadzić ograniczenia lub zakazy w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw.

Premia remontowa

Art. 9a. 1. Wysokość premii remontowej stanowi 50% kosztów przedsięwzięcia remontowego, jeżeli łącznie spełnione są następujące warunki:

- 4) **z audytu remontowego wynika, że po zrealizowaniu przedsięwzięcia remontowego elementy budynku poddane temu przedsięwzięciu remontowemu będą spełniały stosowane od dnia 31 grudnia 2020 r. wymagania minimalne dla budynków w zakresie oszczędności energii i izolacyjności cieplnej, określone w przepisach wydanych na podstawie art. 7 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane;**
- 5) przed realizacją tego przedsięwzięcia remontowego lub w ramach tego przedsięwzięcia remontowego w budynku:
  - a) zostało wykonane przyłącze techniczne do scentralizowanego źródła ciepła, w związku z likwidacją lokalnego źródła ciepła lub
  - b) **nastąpiła całkowita lub częściowa zamiana źródeł energii na źródła odnawialne** lub zastosowano wysokosprawną kogenerację, lub
  - c) **nastąpiła zmiana źródeł ciepła na źródła spełniające standardy niskoemisyjne.**

2. W przypadku gdy budynek, o którym mowa w ust. 1, jest **wpisany do rejestru zabytków lub znajduje się na obszarze wpisanym do rejestru zabytków, wysokość premii remontowej stanowi 60% kosztów przedsięwzięcia remontowego, nie więcej jednak niż wykorzystana kwota kredytu, o którym mowa w art. 7 ust. 1 .*****

Zmiany w rozporządzeniu – karta audytu remontowego

Dane podstawowe		
1.	Data rozpoczęcia użytkowania budynku	
2.	Dokument stanowiący podstawę określenia ww. daty	
3.	Powierzchnia użytkowa budynku [m ²]	
4.	Powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych [m ²]	
5.	Udział powierzchni użytkowej lokali mieszkalnych w całkowitej powierzchni użytkowej budynku [%]	
6.	Liczba lokali mieszkalnych	
7.	Liczba osób użytkujących budynek	
8.	Przewidywany wskaźnik kosztu przedsięwzięcia remontowego [-]	

Zmiany w rozporządzeniu – karta audytu remontowego

9.*)	EP – wskaźnik rocznego zapotrzebowania na nieodnawialną energię pierwotną [kWh/(m ² -rok)]	Przed remontem	Po remoncie
10.*)	EK – wskaźnik rocznego zapotrzebowania na energię końcową [kWh/(m ² -rok)]	Przed remontem	Po remoncie
11.	Budynek jest wpisany do rejestru zabytków lub znajduje się na obszarze wpisanym do rejestru zabytków	TAK/NIE**)	
12.	Z audytu remontowego wynika, że po zrealizowaniu przedsięwzięcia remontowego elementy budynku poddane temu przedsięwzięciu remontowemu będą spełniały stosowane od dnia 31 grudnia 2020 r. wymagania, o których mowa w art. 9a ust. 1 pkt 4 ustawy***)	TAK/NIE**)	
13.	Przed realizacją przedsięwzięcia remontowego / W ramach przedsięwzięcia remontowego w budynku**) spełniony jest warunek, o którym mowa		

- 5) przed realizacją tego przedsięwzięcia remontowego lub w ramach tego przedsięwzięcia remontowego w budynku:
- zostało wykonane przyłącze techniczne do scentralizowanego źródła ciepła, w związku z likwidacją lokalnego źródła ciepła lub
  - nastąpiła całkowita lub częściowa zamiana źródeł energii na źródła odnawialne** lub zastosowano wysokosprawną kogenerację, lub
  - nastąpiła zmiana źródeł ciepła na źródła spełniające standardy niskoemisyjne.**

Zmiany w rozporządzeniu – karta audytu remontowego

Dotychczasowe roboty remontowe			
Omówienie		Ocena	
		Tak	Nie
1.	Budynek był przedmiotem przedsięwzięcia remontowego w związku, z którym przekazano premię remontową		
2.	W efekcie przeprowadzonych wcześniej przedsięwzięć remontowych osiągnięto oszczędność zapotrzebowania na energię co najmniej 25%		
3.	Budynek był przedmiotem przedsięwzięcia termomodernizacyjnego w związku, z którym przekazano premię termomodernizacyjną		
4.	Budynek w stanie istniejącym spełnia wymagania oszczędności energii określone w przepisach wydanych na podstawie art. 7 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane		
*) Nie dotyczy przypadku 1 i 4 z części II.			
**) Niepotrzebne skreślić			
***) Jeżeli z audytu remontowego wynika, że nie jest możliwe spełnienie tego warunku, to w przypadku budynku, o którym mowa w art. 9a ust. 2 ustawy, audytor załącza do karty audytu remontowego potwierdzające to oświadczenie wraz z uzasadnieniem.			

Wartości U_{max} dla ścian zewnętrznych,

Lp.	Rodzaj przegrody i temperatura w pomieszczeniu	Współczynnik przenikania ciepła $U_C(max)$ [W/(m ² ·K)]	
		od 1.01.2017 r.	od 1.01.2021 r.
1	Ściany zewnętrzne:		
	a) przy $t_i \geq 16^\circ\text{C}$	0,23	0,2
	b) przy $8^\circ\text{C} \leq t_i < 16^\circ\text{C}$		0,45
	c) przy $t_i < 8^\circ\text{C}$		0,9
2	Ściany wewnętrzne:		
	a) przy $\Delta t_i \geq 8^\circ\text{C}$ oraz oddzielające pomieszczenia ogrzewane od klatek schodowych i korytarzy		1
	b) przy $\Delta t_i < 8^\circ\text{C}$		bez wymagań
	c) oddzielające pomieszczenie ogrzewane od nieogrzewanego		0,3
3	Ściany przyległe do szczelin dylatacyjnych o szerokości:		
	a) do 5 cm, trwale zamkniętych i wypełnionych izolacją cieplną na głębokości co najmniej 20 cm		1
	b) powyżej 5 cm, niezależnie od przyjętego sposobu zamknięcia i zaizolowania szczeliny		0,7
4	Ściany nieogrzewanych kondygnacji podziemnych		bez wymagań

Rodzaj: ściana wewnętrzna

Lp.	Nazwa	λ [W/(m*K)]	R [m ² *K/W]	d [m]
1.	Tynk lub gładź cementowo-wapienna	0,82	0,018	0,015
2.	Mur z cegły ceramicznej pełnej	0,77	0,325	0,25
3.	Tynk termoizolacyjny 0,065	0,065	0,462	0,03

WEWN.

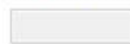
ZEWN.

Nazwa: Ścianka wew. z cegły pełnej 25cm 0,295

Opis: Ścianka z cegły ceramicznej pełnej grubości 25cm, obustronnie otynkowana.

 poprawka własna łączniki mechaniczne nieszczelność stropodach odwrócony

Warunki pracy

W/(m²*K) średniowilgotne wilgotne

Opory przejmania ciepła

Rsi: 0,13 m²*K/WRse: 0,13 m²*K/W

Mostek liniowy stolarki

Nazwa: brak

Wsp. Ψ : 0,000 W/(m*K)

Wyniki obliczeń

U = 0,939 W/(m²*K)R = 1,065 m²*K/W

✓ OK

Rodzaj: ściana wewnętrzna

Lp.	Nazwa	λ [W/(m*K)]	R [m ² *K/W]	d [m]
1.	Tynk lub gładź cementowo-wapienna	0,82	0,018	0,015
2.	Mur z cegły ceramicznej pełnej	0,77	0,494	0,38
3.	Tynk termoizolacyjny 0,065	0,065	0,308	0,02

WEWN.

ZEWN.

Nazwa: Ścianka wew. z cegły pełnej 25cm 0,415

Opis: Ścianka z cegły ceramicznej pełnej grubości 25cm, obustronnie otynkowana.

 poprawka własnaW/(m²*K) łączniki mechaniczne

Parametry

 nieszczelność

Parametry

 stropodach odwrócony

Parametry

Warunki pracy

 średniowilgotne wilgotne

Opory przyjmowania ciepła

Rsi: 0,13 m²*K/WRse: 0,13 m²*K/W

Mostek liniowy stolarki

Nazwa: brak

Wsp. Ψ : 0,000 W/(m*K)

Wyniki obliczeń

U = 0,926 W/(m²*K)R = 1,079 m²*K/W

✓ OK

Stolarka budowlana

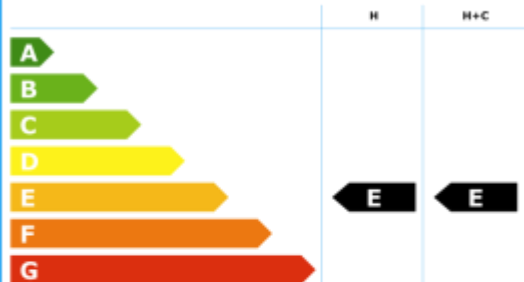
Lp.	Okna, drzwi balkonowe i drzwi zewnętrzne	Współczynnik przenikania ciepła U(max) [W/(m ² ·K)]	
		od 1.01.2017 r.	od 1.01.2021 r.
1	Okna (z wyjątkiem połaciowych), drzwi balkonowe i powierzchnie przezroczyste nieotwieralne:		
	a) przy $t_i \geq 16^\circ\text{C}$	1,1	0,9
	b) przy $t_i < 16^\circ\text{C}$	1,6	1,4
2	Okna połaciowe:		
	a) przy $t_i \geq 16^\circ\text{C}$	1,3	1,1
	b) przy $t_i < 16^\circ\text{C}$	1,6	1,4
3	Okna w ścianach wewnętrznych:		
	a) przy $\Delta t_i \geq 8^\circ\text{C}$	1,3	1,1
	b) przy $\Delta t_i < 8^\circ\text{C}$	bez wymagań	
	c) oddzielające pomieszczenie ogrzewane od nieogrzewanego	1,3	1,1
4	Drzwi w przegrodach zewnętrznych lub w przegrodach między pomieszczeniami ogrzewanymi i nieogrzewanymi:	1,5	1,3
5	Okna i drzwi zewnętrzne w przegrodach zewnętrznych pomieszczeń nieogrzewanych	bez wymagań	

Etykieta energetyczna OKNO PIONOWE

Producent: Dolnośląska Agencja Energii i Środowiska, 51-180 Wrocław, Pelczyński

Model: OKno ocena ze względu na g szyby Nr serii: 1

Energia na ogrzewanie (H)

-123,16 kWh/m²/rok

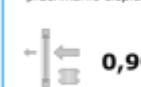
Energia na chłodzenie (C)

-25,25 kWh/m²/rok

Energia na ogrzew. i chłodz. (H+C)

-148,41 kWh/m²/rok

przenikanie ciepła

U_w [W/m²K]

przepuszczalność energii słonecznej

g_n [%]

przepuszczalność powietrza

L_{100} [m³/hm²]

osłona termiczna

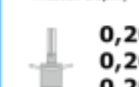
ΔR [W/mK]

osłona przeciwsłoneczna

1-f_c [%]

mostek cieplny

ψ [W/mK]

Profil: Aluprof 1
Szyby: Pilkington 405 / 16Ar / 405
Ranking: A1 A

Osłona termiczna: brak
Osłona przeciwsłoneczna: brak

U_t: 1,33 W/m²K
U_g: 0,53 W/m²K
U_v: 0,940 W/m²K

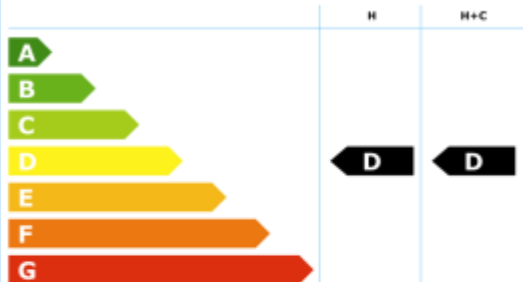
wg aprobaty: AT/1/2015
wg normy: PN-EN 1279-5+A2
wg aprobaty: AT/1/1

Etykieta energetyczna OKNO PIONOWE

Producent: Dolnośląska Agencja Energii i Środowiska, 51-180 Wrocław, Pelczyński

Model: OKno ocena ze względu na g szyby Nr serii: 1

Energia na ogrzewanie (H)

-79,65 kWh/m²/rok

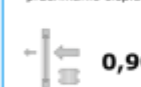
Energia na chłodzenie (C)

-27,15 kWh/m²/rok

Energia na ogrzew. i chłodz. (H+C)

-106,80 kWh/m²/rok

przenikanie ciepła

U_w [W/m²K]

przepuszczalność energii słonecznej

g_n [%]

przepuszczalność powietrza

L_{100} [m³/hm²]

osłona termiczna

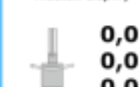
ΔR [W/mK]

osłona przeciwsłoneczna

1-f_c [%]

mostek cieplny

ψ [W/mK]

Profil: Aluprof 1
Szyby: Pilkington 405 / 16Ar / 405
Ranking: A1 A

Osłona termiczna: brak
Osłona przeciwsłoneczna: brak

U_t: 1,23 W/m²K
U_g: 0,53 W/m²K
U_v: 0,940 W/m²K

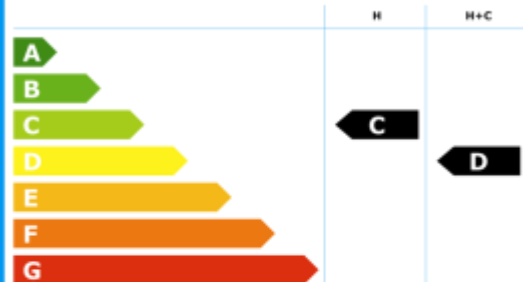
wg aprobaty: AT/1/2015
wg normy: PN-EN 1279-5+A2
wg aprobaty: AT/1/1

Etykieta energetyczna OKNO PIONOWE

Producent: Dolnośląska Agencja Energii i Środowiska, 51-180 Wrocław, Pelczyński

Model: OKno ocena ze względu na g szyby Nr serii: 1

Energia na ogrzewanie (H)

-71,24 kWh/m²/rok

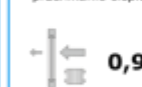
Energia na chłodzenie (C)

-33,78 kWh/m²/rok

Energia na ogrzew. i chłodz. (H+C)

-105,02 kWh/m²/rok

przenikanie ciepła

U_w [W/m²K]

przepuszczalność energii słonecznej

g_n [%]

przepuszczalność powietrza

L_{100} [m³/hm²]

osłona termiczna

ΔR [W/mK]

osłona przeciwsłoneczna

1-f_c [%]

mostek cieplny

ψ [W/mK]

Profil: Aluprof 1
Szyby: Pilkington 405 / 16Ar / 405
Ranking: A1 A

Osłona termiczna: brak
Osłona przeciwsłoneczna: brak

U_t: 1,33 W/m²K
U_g: 0,53 W/m²K
U_v: 0,940 W/m²K

wg aprobaty: AT/1/2015
wg normy: PN-EN 1279-5+A2
wg aprobaty: AT/1/1

Termomodernizacja budynków zabytkowych wybrane zagadnienia prawne

Jerzy Żurawski

Niezbędne definicje - Zabytek

Zabytek - jest nim nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i **stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową**. Warto wskazać, że uznanie wartości historycznej budynku w rozumieniu art. 3 pkt 1 ustawy nie zależy od jego wieku.

Pojęcie świadectwa minionej epoki bądź zdarzenia dotyczyć może także obiektów stosunkowo nowych, np. „Spodek” w Katowicach.

Opieka nad zabytkiem polega w szczególności na zapewnieniu m.in. : prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych. Zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie, korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości.

Zachowanie polegające na „**utrzymywaniu**” zabytku zgodnie z przepisami ustawy można sprowadzić do przestrzegania w szczególności tych przepisów, **które nakładają na właściciela obowiązek realizacji działań wynikających z definicji opieki nad zabytkami, a zatem zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie i korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości.**

Rejestr zabytków

Rejestr zabytków Jedną z form ochrony jest wpis do rejestru zabytków. Jest to wykaz obiektów zabytkowych w danym kraju, objętych szczególną ochroną prawną. Wpis do rejestru zabytków wywołuje skutki prawne w postaci objęcia danego obiektu ochroną prawną, pozwalającą na ingerencję państwa w konstytucyjnie chronione prawo własności.

Wpis do rejestru oznacza, że historyczny obiekt podlega indywidualnej ochronie konserwatorskiej w celu jego zachowania ze względu wyższe (ponadprzeciętne) wartości wobec innych obiektów tego samego typu.

Rejestr dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków w formie odrębnych ksiąg dla zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych. Do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy.

Strefy ochrony konserwatorskiej

Podstawowym elementem wytycznych konserwatorskich opracowywanych w ramach studiów historyczno - urbanistycznych jest ustalenie obszaru podlegającego ochronie, a więc wyznaczenie stref ochrony konserwatorskiej.

Wyznaczenie stref następuje w oparciu o analizy stanu istniejącego, analizy przekazów historycznych, kartograficznych i ikonograficznych.

W zależności od stopnia zachowania istniejącej historycznej substancji oraz stopnia zachowania historycznej kompozycji urbanistycznej wyznacza się strefy ochrony konserwatorskiej:

- .A. . strefa pełnej ochrony konserwatorskiej
- .B. . strefa ochrony konserwatorskiej
- .K. . strefa ochrony krajobrazu
- .W. . strefa ochrony archeologicznej
- .E. . strefa ochrony ekspozycji
- .AW. - strefa ścisłej ochrony archeologicznej
- .OW. - strefa obserwacji archeologicznej.

Zalecenia konserwatorskie.

Zalecenia konserwatorskie, a dawniej wytyczne konserwatorskie to niezbędny dokument wykorzystywany przy planowaniu prac remontowo-termomodernizacyjnych na zabytku architektury.

Powinny one spełnić wraz z ekspertyzą budowlaną, **rolę drogowskazu dla działań audytora energetycznego, architekta, inwestora i wykonawcy. Zalecenia konserwatorskie pełnią podwójną rolę – uściślają zakres ochrony konserwatorskiej zabytkowego obiektu oraz określają kierunki działania w związku z planowanym zamierzeniem inwestycyjnym.**

Pierwsza funkcja jest zazwyczaj realizowana w formie restrykcyjnej i **zawiera spis zakazów prowadzących do ochrony tych elementów budowli, które są rozpoznane jako elementy dziedzictwa koniecznego do zachowania.**

Gdy urząd konserwatorski ma słabe rozpoznanie zachowanej substancji zabytkowej, cenne warstwy malarskie są odkrywane dopiero w trakcie prowadzenia badań stratygraficznych a nawet w trakcie realizacji prac remontowo-termomodernizacyjnych.

Zalecenia konserwatorskie.

Zalecenia konserwatorskie.

Wydaje się właściwe, by na etapie wydawania zaleceń konserwatorskich formułować wymóg wykonania niezbędnych badań poprzedzających działania inwestycyjne.

W uzasadnionych przypadkach istnieje konieczność dwuetapowego opracowywania zaleceń konserwatorskich.

Pierwszy etap dotyczyć powinien wydania zaleceń wykonania czynności prowadzących do szczegółowego rozpoznania obiektu. Ono dopiero umożliwi sporządzenie zaleceń związanych z przyszłym funkcjonowaniem obiektu i dotyczących procesu adaptacyjnego czy remontowego, który będzie prowadzony.

Trzeba pamiętać, że zgodnie z art. 32 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami: „Kto, w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, odkrył przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, jest obowiązany:

- 1) wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot;
- 2) zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia;
- 3) niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta)”.

Budynki zabytkowe wpisane do rejestru zabytków stanowią zespoły zabudowy historycznej objęte ochroną służb konserwatorskich co ma dobre i złe strony.

Dobre strony to opieka merytoryczna i czasami (rzadko) pomoc finansowa.

Złe strony to potencjalny paraliż inwestycyjny wynikając z ograniczeń konserwatorskich, co może stanowić o wyroku destrukcyjnym obiektu.

W grupie tej priorytetem jest zachowanie geometrii, proporcji, tradycyjnych technik budowy i remontu oraz stosowanych materiałów i technologii.

Nie wyklucza się stosowania współczesnych rozwiązań ale nie mogą mieć charakteru dominującego. Współczesne elementy powinny się odróżniać od autentycznych zabytkowych form zabudowy, elementów wykończeniowych i technologicznych. Liczba budynków wpisanych do rejestru stanowi ok. 2-3% i nieznacznie rośnie.

Budynki w tej grupie charakteryzują się dużym zapotrzebowaniem na energię na ogrzewanie i często bardzo niską sprawnością systemu grzewczego. Wskaźnik EK jest w przedziale 700 – 300 kWh/m²rok. Wskaźnik EP jest w przedziale 800 – 400 kWh/m²rok. Koszty ogrzewania w zależności od źródła ciepła mogą wynosić od 4,5 -6,5 zł/m²/m-c.

Poprawa efektywności energetycznej obejmuje następujące działania

1. Ocieplenie:
  - Ścian, **ocieplenie na ocieplenia**
  - Ponowne dachów, stropu strychu
  - **Ścian od zewnątrz, od zewnątrz i od wewnątrz oraz od wewnątrz w budynkach zabytkowych**
  - Ocieplenie stropu nad piwnicą
  - Ocieplenie ścian fundamentowych, ścian piwnicy
2. Osuszenie ścian i głównie w budynkach zabytkowych
3. Naprawa balkonów i zmniejszenie wpływu mostków termicznych.
4. Wymiana lub renowacja okien i drzwi.
5. Osłony przeciwsłoneczne, ochrona przed przegrzewaniem.
6. Wentylacja.
7. Oświetlenie wewnętrzne, zewnętrzne.
8. Modernizacja instalacji c.o.
9. Modernizacja instalacji c.w.u.. stosowanie punktów czerpalnych z fotokomórka.
10. Modernizacja źródła ciepła.
11. Kolektory słoneczne termiczne.
12. Kolektory PV.
13. Urządzenia pomocnicze.
14. Modernizacja lub wymiana wind.
15. Sterowanie i zarządzanie mediami.
16. Zieleń w architekturze
17. Szczelność powietrzna budynku

Wybrane metody ocieplenia ścian

- Od zewnątrz:
  - Ocieplenie w systemie ETIKS: styropianem, wełną mineralną , pianką: PUR, PIR, rezolową
  - Ocieplenie tynkiem termoizolacyjnym
  - Metodą suchą z warstwą zewnętrzną: drewno, kamień, blacha, łupek, płyty syntetyczne
- Od wewnątrz
  - Tynkiem termoizolacyjnym
  - Płytami klimatycznymi
  - Wełną mineralną
  - Płytami z pianki rezolowej

Przy projektowaniu termomodernizacji elewacji należy pamiętać o zachowaniu

- geometrii budynku,
- proporcji,
- pierwotnej faktury,
- pierwotnej tekstury,
- pierwotnej kolorystyki,
- właściwej technologii wznoszenia,
- Stosowaniu materiałów oraz receptur tożsamyh lub zbliżonyh do występujących na obiekcie, w ostateczności receptur opartyh o materiały naturalne

PODSUMOWANI CZĘŚCI 1

Aktualne trendy demograficzne i migracyjne nie stwarzają dobrych prognoz dla budownictwa, szczególnie dla budynków podlegających ochronie konserwatorskiej.

Obserwowany od wielu lat głęboki niż demograficzny. W najbliższych latach będzie powodował znaczące zmniejszenie populacji zwłaszcza użytkowników starych budynków.

Budynki zabytkowe zamieszkują najczęściej ludzie zaawansowani wiekiem raczej o niskich dochodach. Młodzi poszukują nowych energooszczędnych budynków. Handel i usługi w ogromnej większości przenoszą swoją działalność do nowoczesnych centrów handlowych znajdujących się na obrzeżach miast. **Istnieje zagrożenie „wymierania” dzielnic z przedwojenną zabudową. Proces już się rozpoczął i dotyczy głównie małych i średnich miast.**

Poprawa efektywności energetycznej a właściwie ich rewitalizacja, może i powinna ratować budynki przed dalszą degradacją techniczną i wzrostem ilości pustostanów.

Wymaga to jednak współpracy, właściwego zrozumienia zagrożeń oraz tendencji rynkowych a także kompromisu ze strony konserwatorów zabytków, urzędników oraz inwestorów.

Budynki podlegające ochronie konserwatorskiej najczęściej wyposażone są nieefektywne energetycznie i szkodliwe dla ludzi i środowiska ale bardzo tanie w eksploatacji źródła ciepła.

Wysokie koszty remontu, niewielkie możliwości zmniejszenia kosztów eksploatacyjnych oraz niekorzystne trendy demograficzne tworzą pesymistyczne prognozy dla przyszłości budynków zabytkowych.

Podsumowanie

Ze względu na energochłonność budynków oraz o strukturę i sposób produkcji energii cieplnej, budynki podlegające ochronie konserwatorskiej oraz powstałe do 1961 roku odpowiadają za emisję ponad 40-50% szkodliwych gazów: CO₂, PM₁₀, PM_{2,5}, SO₂, NO_x, B-A-P.

Sama zamiana źródła ciepła na ekologiczne oparte o paliwa kopalne nie przyniesie oczekiwanych efektów zwłaszcza w zakresie kosztów eksploatacyjnych.

Poprawa efektywności energetycznej budynków (termomodernizacji w zakresie energii użytkowej) podlegających ochronie konserwatorskiej umożliwi obniżyć zużycie energii do 20-35% bez modernizacji źródła energii oraz do 50-60% przy modernizacji źródła ciepła na konwencjonalne oparte o paliwa kopalne i termomodernizacji budynku. Przy kompleksowej termomodernizacji wraz z wykorzystaniem OZE (pompy ciepła + energia słoneczna) budynków podlegających ochronie konserwatorskiej i wybudowanych do 1961 roku, możliwe do osiągnięcia zmniejszenie zużycia energii wyniesie 60-90%.

Koszty kompleksowej, „głębokiej” termomodernizacji z OZE tego typu budynków są znacznie wyższe i aktualnie wynoszą 3000 zł/m² do 5000 zł/m²

Ekonomicznie działania termomodernizacyjne na budynkach podlegających ochronie konserwatorskiej nie należą do opłacalnych. Proste czasy zwrotu poniesionych nakładów kompleksowej termomodernizacji wynoszą od 20-50 lat. Ze względu na duże koszty należy liczyć się z ograniczeniem przez inwestorów i deweloperów zakresu termomodernizacji. Niezadowalające parametry energetyczne obiektów zabytkowych dalekie są od współczesnych wymagań prawnych i standardów.